

PAŽYMA Nr. NV- 2022-05-19			
DOKUMENTAS PASIRAŠYTAS			
VYRIAUSYBĖS IŠVADA Nr.: TAP-22-867 TAIS-22-6503(2)	DĖL DARBO KODEKSO 135 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-1162, DARBO KODEKSO 138 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-1222 IR DARBO KODEKSO 138 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-1272		
	Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Pateikimo Seimui terminas 2022-04-22	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija (SADM)	Nesvarstyta	Svarstyti TAP

DALYKINIS VERTINIMAS	Siūlomos pagrįstos priemonės, kurios padės išspręsti nustatytą problemą	Taip
	Siūlomas sprendimas pagrįstas įrodymais (duomenimis, faktine informacija)	Taip
	Teisės akto projektas parengtas laikantis Vyriausybės darbo reglamento reikalavimų dėl derinimo subjektų, terminų, projekto lydimosios medžiagos	Taip
	Teisėkūros procesas buvo įtraukus, užtikrinant tinkamą suinteresuotų asmenų informavimą ir dalyvavimo sąlygas	Netaikyta
TEISINIS VERTINIMAS – TEISĖS GRUPĖS PASTABOS	Vertinamojo / tikslinamojo pobūdžio	

PROJEKTO TIKSLAS	Pateikti Vyriausybės išvadą dėl Seimo narių pateiktų trijų atskirų Darbo kodekso (DK) pakeitimų projektų.
SPRENDŽIAMA PROBLEMA	Seimo nariai siūlo: 1) nustatyti teisę į 5 darbo dienų per metus mokymosi atostogas darbuotojams, kurie mokosi savišvietos būdu (neapmokamai, nebent kolektyvinėse sutartyse sutarta kitaip); numatyti galimybę kolektyvinėse sutartyse susitarti dėl didesnės, nei nustatyta DK, mokymosi atostogų trukmės, mokantis pagal visas švietimo programas ar savišvietos būdu (Projektas 1); 2) atsisakyti su kelionėmis ar važiavimu susijusių padidėjusių išlaidų kompensavimo nuolatinį darbą dirbantiems darbuotojams ir keleivių pervežimą vykdančioms miestų ir tarpmiestinio susisiekimo maršrutų vairuotojams (Projektas 2); 3) suteikti 1 papildomą poilsio dieną per mėn. darbuotojams, turintiems tėvus (ar vieną iš jų): kuriems nustatytas specialusis nuolatinės slaugos / priežiūros (pagalbos) poreikis arba kuriems nustatytas 0-25 proc. darbingumo lygis; kurie serga sunkiomis ligomis, įrašytomis į sveikatos apsaugos ministro patvirtintą sunkių ligų sąrašą; kuriems 75 ir daugiau metų (Projektas 3).

POREIKĮ KEISTI REGULIAVIMĄ INDIKUOJANTYS SUBJEKTAI IR (AR) ŠALTINIAI	DUOMENYS / ĮRODYMAI
Praktinės taikymo problemos	<ul style="list-style-type: none"> Šiuo metu mokymosi atostogos gali būti suteikiamos darbuotojams tik jei jie mokosi pagal formaliojo / neformaliojo švietimo programas. Mokymosi atostogos, jei mokomasi savišvietos būdu, nėra suteikiamos. Norint mokytis savišvietos būdu, asmenys gali kreiptis į darbdavį dėl nemokamų atostogų, tačiau tokios atostogos suteikiamos tik esant darbdavio sutikimui. Pagal Švietimo įstatymą savišvieta, kaip ir formalusis / neformalusis švietimas, yra lygiavertė švietimo dalis. Savišvietos būdu įgyta kompetencija gali būti pripažįstama kaip baigta formaliojo švietimo dalis švietimo, mokslo ir sporto ministro ar aukštosios mokyklos nustatyta tvarka. Pagal galiojančias DK nuostatas, darbuotojams, kurių darbas yra kilnojamojo pobūdžio ar atliekamas lauko sąlygomis, arba susijęs su kelionėmis ar važiavimu, yra kompensuojamos su tuo susijusios padidėjusios išlaidos už faktiškai tokio pobūdžio dirbtą darbo laiką. Kompensacijų dydis negali viršyti 50 proc. bazinio (tarifinio) darbo užmokesčio ir mokamos tuo atveju, kai nemokamos komandiruotės išlaidos. Projekto 3 rengėjų teigimu, šių nuostatų

taikymas šalies viduje dirbantiems maršrutinių autobusų vairuotojams, kurie dirba viename mieste ir darbo dienos pabaigoje grįžta į stotį, neatitinka šių kompensacijų esmės. Šiais maršrutais važinėjantys vairuotojai realiai nepatiria jokių papildomų išlaidų. Praktikoje pasitaiko atvejų, kai tuo naudojasi nesąžiningas verslas, siekdamas sumažinti savo sumokamų mokesčių dalį ar neapmokestinamą darbo užmokestį.

- Darbuotojams, auginantiems neįgalų vaiką arba 2 vaikus iki 12 m., yra suteikiama 1 papildoma poilsio diena per mėn. (arba sutrumpintas darbo laikas 2 val. per sav.), o auginantiems 3 ir daugiau vaikų iki 12 m., – 2 d. per mėn. (arba sutrumpintas darbo laikas 4 val. per sav.), mokant darbuotojo vidutinį darbo užmokestį. Tokia galimybė nėra sudaryta darbuotojams, turintiems sunkiai sergančius, slaugomus (prižiūrimus) ar vyresnius nei 75 m. tėvus. Projekto 3 rengėjo teigimu, DK vis dar sunkina darbuotojų socialines ir ekonomines sąlygas dėl atvejų, kai reikia prižiūrėti sunkiai sergančius ar vyresnio amžiaus šeimos narius. Darbuotojai tokiais atvejais yra priversti naudotis nemokamomis atostogomis, tartis su darbdaviu dėl darbo dienos laiko režimo, o galimybės keisti darbo grafiką yra ribotos.

SIŪLOMOS PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS

Rengėjų pasiūlytos Vyriausybės pozicijos dėl Seimo narių pateiktų DK pakeitimų projektų laikytinos iš esmės tinkamomis. Projekte numatytos pritarimo, nepritarimo ar pritarimo tik įstatymo projekto siekiui priežastys iš esmės pagrįstos aiškiais argumentais.

Formuojant Vyriausybės poziciją dėl pritarimo Projektui 1 pažymima, kad tokiai pozicijai yra pritarusi ir Trišalės tarybos Darbo santykių komisija.

Nepritarties Projektui 2 ar pritarimo tik Projekto 3 siekiui, priežastys pagrindžiamos ir statistine informacija. Nurodoma, kad kasmet kompensacijoms išmokama ženkli lėšų suma, tačiau kompensacijos neįtraukiamos skaičiuojant asmens pensijas ir kt., ir tai neigiamai veikia darbuotojų padėtį. VMI duomenimis, 2020 m. apie 5 tūkst. juridinių asmenų už kilnojamojo pobūdžio darbą 90,6 tūkst. darbuotojų išmokėjo beveik 135 mln. eurų kompensacijų.

Pažymint, kad papildomų garantijų darbuotojams reglamentavimas neskatina sudaryti kolektyvinių sutarčių, nurodoma, kad kolektyvinių sutarčių aprėptis Lietuvoje yra viena mažiausių ES. T.y., Lietuvoje ši aprėptis 2021 m. buvo tik 25,6 proc. (2019 m. – 14,8 proc., 2020 m. – 21,03 proc.), kai Prancūzijoje – 94 proc., Švedijoje – 92 proc. Todėl kolektyvinių sutarčių aprėptį yra būtina didinti.

Tačiau svarstyta, ar nepritarimo Projekte 3 siūlomai teisinio reguliavimo priemonei (dėl papildomos poilsio dienos darbuotojams savo sunkiai sergančių ar vyresnio amžiaus tėvų priežiūrai) argumentai laikytini pakankami, atsižvelgiant į tai, kad DK jau yra nustatytos papildomos poilsio dienos tėvams, auginantiems vaikus. Todėl neaišku, kodėl dėl analogiškos poilsio dienos darbuotojams savo tėvų priežiūrai, paliekama susitarti kolektyvinėse sutartyse.

Projekte siūloma:

1. Pritarti Projektui 1 (dėl mokymosi atostogų) ir atkreipti Seimo dėmesį į tai, kad Darbo santykių komisijos prie Trišalės tarybos 2022-05-05 posėdyje socialiniai partneriai pritarė šiam projektui.
2. Nepritarti Projektui 2 (dėl kompensacijų nemokėjimo miestų ir tarpmiestinio susisiekimo maršrutų vairuotojams). Siekiant, kad darbuotojams už darbą būtų mokamas darbo užmokestis, o ne kompensacijos, nuo kurių neskaičiuojamos SODROS įmokos, Vyriausybė 2022-04-12 yra pateikusi Seimui svarstyti DK pakeitimo įstatymo projektą (Nr. XIVP-1516), kuriuo siūloma panaikinti kompensacijas visiems darbuotojams, kurių darbas yra kilnojamojo pobūdžio ar atliekamas lauko sąlygomis, arba susijęs su kelionėmis ar važiavimu. Ne didesnio darbo užmokesčio, o kompensacijos mokėjimas, gali neigiamai paveikti darbuotojo padėtį, nes, kompensacija nėra įtraukiama skaičiuojant atostoginius, pensijas, ligos, motinystės ir tėvystės išmokas.
3. Pritarti Projekto 3 (dėl papildomos poilsio dienos darbuotojams, prižiūrintiems vyresnio amžiaus tėvus) siekiui, tačiau nepritarti siūlomai teisinio reguliavimo priemonei:
  - 3.1. Vyriausybė 2022-03-16 yra pateikusi Seimui DK pakeitimo įstatymo projektą (Nr. XIVP-1438), kuriame siūloma daugiau galimybių derinti šeimos ir darbo įsipareigojimus. T.y. darbuotojui pateikus prašymą (pagrįstą sveikatos priežiūros įstaigos išvada apie jo sveikatos būklę ar būtinybę slaugyti šeimos narį) darbdavys turės suteikti jam galimybę dirbti ne visą darbo laiką, dirbti nuotoliniu būdu ar pasirinktu darbo laiko režimu.
  - 3.2. Papildomų garantijų darbuotojams reglamentavimas DK neskatina sudaryti kolektyvinių sutarčių. Pažymėtina, kad XVIII Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane (5.2.3 p.) nurodytas veiksmas „Ugdyti socialinių partnerių kompetencijas ir gebėjimus, siekiant visapusiško įsitraukimo ir atstovavimo reguliuojant darbo ir darbo apmokėjimo santykius kolektyvinėmis sutartimis“. Trišalėje taryboje buvo ne kartą diskutuota dėl įvairių pasiūlymų didinti papildomų poilsio dienų skaičių, bet bendras sutarimas nebuvo rastas, nes padidėję darbo vietos kaštai neigiamai paveiktų šalies ekonomiką. Paminėtina, kad, 2022 m. pradžioje Lietuvoje buvo 262 054 gyventojai (75 m. ir vyresni), kurių vaikams, jei jie jų turi, priklausytų 12 papildomų poilsio dienų kasmet. Kadangi Lietuvoje kolektyvinių sutarčių aprėptis yra viena mažiausių ES valstybėse narėse ir siekiama ją didinti, socialiniai partneriai dėl papildomų garantijų darbuotojams (taip pat ir dėl

papildomos poilsio dienos) turi susitarti kolektyvinėse sutartyse.

SPRENDIMO ĮGYVENDINIMO KAŠTAI

Rengėjai nėra pateikę informacijos apie papildomų lėšų poreikį.

Svarstyтина, ar Vyriausybė išvadoje neturėtų pasisakyti apie galimą papildomų lėšų poreikį, jei Seimas vis dėlto nuspręstų pritarti Projektui 3, kuriuo siūloma suteikti papildomas poilsio dienas darbuotojams savo tėvų priežiūrai.

SUINTERESUOTŲ ASMENŲ ĮTRAUKIMAS

Dėl projekto pobūdžio (teikiama Vyriausybės išvada dėl Seime svarstomų įstatymų projektų) viešosios konsultacijos nevykdytos.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Projektas be pastabų suderintas su EIM, FM, ŠMSM ir Valstybine darbo inspekcija, patikslintas pagal TM pastabas. Poziciją dėl projekto (pritariama) yra pateikusi ir Lietuvos pramoninkų konfederacija.

PAŽYMĄ PARENGĖ

Daiva Buivydaite-Garbštienė

Vyriausybės kanceliarijos Socialinės politikos grupė, patarėja